

Vastaus kirjalliseen kysymykseen KKV 119/2024 vp

Vastaus kirjalliseen kysymykseen hyvinvointialueiden rahoituksesta

Eduskunnan puhemiehelle

Eduskunnan työjärjestyksen 27 §:ssä mainitussa tarkoituksessa Te, Arvoisa puhemies, olette toimitannut asianomaisen ministerin vastattavaksi kansanedustaja Laura Meriluodon /vas näin kuuluvan kirjallisen kysymyksen KK 119/2024 vp:

Tunnistaako hallitus sen, että hyvinvointialueet on pakotettu ylimitoitettuihin säästötoimiin sellaisten laskelmien pohjalta, jotka eivät ole enää ajantasaisia,

mihin toimiin hallitus aikoo ryhtyä, jotta lainanottovaltuudet eivät jatkossa edellyttäisi kohtuuttomia säästötoimenpiteitä ja

onko hallitus tarvittaessa valmis uudistamaan rahoituslakia kansalaisille välttämättömien palveluiden turvaamiseksi?

Vastauksena kysymykseen esitän seuraavaa:

Hyvinvointialueiden rahoituksesta annetussa laissa säädetyn hyvinvointialueiden rahoitusmallin tarkoituksena on turvata sosiaali- ja terveydenhuollon ja pelastustoimen palvelujen riittävä rahoitus. Hyvinvointialueiden valtion rahoituksessa otetaan etukäteen huomioon kullekin talousarviovuodelle sosiaali- ja terveydenhuollon palvelutarpeen arvioitu kasvu, kustannustason muutos hyvinvointialueiden hintaindeksin mukaisena sekä voimaan tulevat tehtävämuutokset. Näillä etukäteen tehtävillä tarkistuksilla varmistetaan se, että rahoituksen taso olisi koko maan tasolla mahdollisimman ennakoitava. Jos kyseiselle vuodelle maksettu valtion rahoitus ei ole riittänyt kattamaan toteutuneita kustannuksia, otetaan erotus huomioon koko maan tasolla tehtävässä jälkikäteistarkistuksessa kahden vuoden viiveellä tilinpäätöstietojen perusteella. Näin hyvinvointialueiden laskennallinen rahoitus ei pääse erkaantumaan todellisesta kustannusten kehityksestä. Yksittäisen hyvinvointialueen rahoitus riittävien palveluiden järjestämisen turvataan viime kädessä lisärahoituksella, johon alueella on oikeus perustuslaissa turvattujen palvelujen muutoin uhatessa vaarantua.

Lisäksi valtioneuvosto päättää vuosittain hyvinvointialueiden lainanottovaltuuksista hyvinvointialueesta annetun lain 15 §:n mukaisesti. Valtioneuvosto muuttaa hyvinvointialueen lainanottovaltuutta, jos investointi on välttämätön hyvinvointialueen järjestämisvastuulle kuuluvien palvelujen tuottamisen jatkuvuuden kannalta tai lainsäädännössä edellytettyjen palvelujen turvaamiseksi

eikä investointitarvetta voida kattaa muulla tavoin. Valtiovarainministeriö asettaa lainanottovaltuuden muuttamista koskevan päätöksen valmistelua varten valmisteluryhmän, johon valtiovarainministeriö, sosiaali- ja terveysministeriö ja sisäministeriö sekä asianomainen hyvinvointialue nimeävät edustajansa.

Valmisteluryhmän tehtävänä on lain mukaan arvioida lainanottovaltuuden muuttamisen edellytyksiä, tarvittavan lainanottovaltuuden suuruutta sekä hyvinvointialueelle asetettavia ehtoja. Lainanottovaltuuden muuttamisen ja sille asetettujen ehtojen tarkoituksena on ensinnäkin varmistaa, että pitkäaikaisella lainalla rahoitettavat investoinnit ovat laissa tarkoitettulla tavalla välttämättömiä hyvinvointialueen palvelujen turvaamiseksi. Toiseksi lainanottovaltuuden muuttamisen ehtoissa edellytettyjen talouden tasapainottamisohjelmien tai vastaavien ohjelmien tarkoituksena on varmistaa, että hyvinvointialueen lainanhoitokyky pitkällä aikavälillä ei vaarannu. Ohjelmien sisällöstä ja lainanhoitokyvyn turvaavista toimenpiteistä sekä toimenpiteiden ajoituksesta päättää kukin hyvinvointialue itse.

Jälkikäteistarkistus lisätään hyvinvointialueiden rahoitukseen ensimmäisen kerran vuonna 2025 vuoden 2023 rahoituksen ja kustannusten välisen erotuksen perusteella. Vuoden 2025 jälkikäteistarkistus jää rahoituksen pohjaan ja vähentää siten jatkossa jälkikäteistarkistuksen tarvetta. Vuodesta 2026 alkaen jälkikäteistarkistuksen määrä lasketaan suhteessa rahoituksen pohjaan jo lisättyyn rahoituksen tarkistukseen.

Valtiovarainministeriö julkaisee hyvinvointialueiden rahoituksen painelaskelman vähintään kahdesti vuodessa. Rahoituksen painelaskelman tavoitteena on auttaa hyvinvointialueita talouden suunnittelussa, ja sen tulisi olla siten mahdollisimman realistinen arvio tulevasta rahoituksen kehityksestä alueittain.

Lokakuussa 2023 julkaistussa rahoituksen painelaskelmassa huomioitu jälkikäteistarkistus perustui valtiovarainministeriön syksyn 2023 ennusteeseen hyvinvointialueiden vuoden 2023 tilikauden tuloksesta, jonka mukaan vuoden 2023 alijäämä olisi ollut hieman alle 700 miljoonaa euroa. Vuodelle 2025 rahoitukseen lisättävä jälkikäteistarkistus määriteltiin tämän perusteella ja otettiin huomioon rahoituksen pohjassa tuleville vuosille. Lokakuun 2023 rahoituksen painelaskelma oli sen ajankohdan paras arvio rahoituksen kehityksestä koko maan tasolla ja alueittain. Valtiovarainministeriö julkaisee päivitetyn rahoituksen painelaskelman 25.4.2024, jossa on päivitetty arvioita rahoituksen ja kustannusten erotuksesta vuodelle 2023 ja tarkennettu arviota jatkuvuuden jälkikäteistarkistuksen määrästä.

Hallitus on hallitusohjelmassaan linjannut hyvinvointialueiden rahoitusmallin uudistuksista. Rahoitusmallin muutosten keskeisenä tavoitteena on muun muassa rahoituksen entistä tarkempi kohdentuminen palvelutarpeen perusteella ja rahoitusmallin kannustavuuden vahvistaminen. Järjes-

telmän vakauden ja ennakoitavuuden turvaamiseksi mallin perusratkaisua ei muuteta. Hallitusohjelmassa kuitenkin lähdetään siitä, että hyvinvointialueiden ensimmäisten vuosien työrauhan turvaamiseksi rahoitusmalli säilytetään ennallaan vuosina 2023–2025.

Rahoitusmallin kehittämistyö on käynnistetty asettamalla työryhmä, joka valmistelee ensi vaiheessa mallin kannustavuuden lisäämistä jälkikäteistarkistukseen lisättävän omavastuuosuuden avulla. Jatkossa valmistellaan Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitoksen tutkimukseen ja ensimmäisten toimintavuosien tietoon perustuen rahoituksen alueellisen kohdentamisen määräytymistekijöihin tarvittavia muutoksia. Hyvinvointialueiden rahoitusmalliin tehtävät muutokset tehdään hallitusti ja ennakoitavasti perustuslain mukaiset palvelut turvaten.

Helsingissä 16.4.2024

Kunta- ja alueministeri Anna-Kaisa Ikonen

VN/9993/2024-VM-2

Seuraavat henkilöt ovat allekirjoittaneet tämän asiakirjan sähköisesti /

Följande personer har undertecknat denna handling elektroniskt /

This document has been signed electronically by the following persons: